

מחלוקת לשם שמים

הקשיים במשנה :

א – מה טוב בכך שמחלוקת תתקיים?

ב – חוסר סימטריה במשנה – מול הלל ושמאי שהיא שני צדי המחלוקת מובאים קרח ועדתו שהיו אותו צד. לכאורה היה צריך לכתוב קרח ומשה.

פירושי הראשונים :

הרשב"ץ תמה מדוע נאמר שמחלוקת הלל ושמאי נתקיימה הרי דברי בית שמאי אינם נחשבים להלכה. וכאילו בטלו שהרי אין לפסוק כמותם אחר חתימת המשנה. לכן, הוא מביא הרבה פירושים ובמקום שיש הרבה פירושים סימן שהפשט אינו ברור.

הברטנורא מפרש כי הקיום הוא לא של הדעה אלא של החולקים. קרח ועדתו מתו ואילו תלמידי שמאי והלל נתקיימו.

לכאורה פירושו אינו הפשט – האמנם?

בדיקת משמעות המילה מחלוקת מגלה כי זה עיקר הפשט

בדברי הימים מדובר על קבוצות שונות הנתינים של דוד. **מחלוקת היא מחלקה וקבוצה**. דומה לביטוי הצבאי!

לא מדובר בדעה אלא בקבוצת האנשים.

כך יש לפרש גם המקומות הבאים :

תנורו של עכנאי, בבא מציעה נט ע"ב

מה טוען רבן גמליאל בשביל להצדיק את נדויו של ר' אליעזר? שעשה זאת בשביל שלא ירבו מחלקות. יש לתהות, האומנם נידוי מקטין מחלוקות? הרי הוא רק מחריף אותה ותגובת ר' אליעזר רק תוכיח כי הויכוח היה קשה ופילג את המשפחה. אלא שר"ג נתכוון שלא ירבו קבוצות בישראל. הוא רצה לבסס את הנהגתו ושאר לבטל עמדות אחרות שיש להם סיכוי שיפלגו את העם.

ר' אליעזר היה שמותי כלומר המשיך את דרכו של בית שמאי. בתפיסת ההלכה שלו היתה עוצמה לפי שהיא נראית אמיתית יותר – לכן ר"ג נלחם בו שלא ירבו קבוצות ולבטל את דעת בית שמאי.

(לשם האיזון נזכיר את הסיפור ממסכת ר"ה בו כפה את ר' יהושע שהוא מבית הלל לבוא אליו ביו"כ שחל להיות ע"פ חשבוננו. אלא ששם המחלוקת היתה על קביעת הלוח – דבר שגם הוא יכול לפלג את העם לקבוצות שונות.)

תוספתא ברכות

מה טוען רבן גמליאל כנגד ר' עקיבא? מדוע עדיפה דעתו של רבן גמליאל – ר' עקיבא מכניס ראשו בין המחלקות, אין פירושו נוקט עמדה, שהרי אילו נקט בדעה של ר"ג לא היה אומר לו כלום. מכניס ראשו בין המחלוקות הכוונה מצטרף לרבוצה שהיא מחלוקת – כת שאינה הכלל. ר' עקיבא עונה לר"ג שאע"פ שהוא הנשיא הכלל מוכתב ע"פ הרוב ולכן המקרה הזה דווקא דעתו שלו היא מחלוקת.

כנסיה לשם שמים

המשניות דומות מאוד. מחלוקת וכנסיה הם קבוצות, אלא שבאחת הדגש הוא על פרישה מן הציבור ובשנייה הדגש הוא על ההתכנסות. אבל אפשר שמדובר רק בהבדלי ניסוח.

העיון בפרשה,

קרח ובני לוי טוענים טענה דתית:

כי כל העדה כולם קדושים! תגובתו של משה היא בירור מיהו הקדוש – שימו לב כמה פעמים מוזכרת המילה קדושה בפרשה ובעיקר בתחילתה.

טענתו של קרח לכאורה נאמרה על ידי משה בעצמו – ראו במדבר יא כט. ושמות יט ו.

לעומת קרח ובני לוי – דתן ואבירם טוענים טענה פוליטית כנגד משה (טז יב – יד).

קרח מוכן לבדיקת המחנות ואילו דתן ואבירם לא מוכנים אפילו לבוא אל משה – טענה עניינית נבדקת ואילו טענה פוליטית היא ריב נטו!

מטרת בליעת קרח ועדתו היתה להראות כי טענתם היא נאצה כלפי ה' (טז ל). אך הנס לא עובד. לאחר מותם קובעים בני ישראל כי משה ואהרן הם שהרגו את קרח! (יז ו). הטענה של קרח בדבר השאיפה לקדושה של כל העם ללא צורך במעמד כהונה – נהיית טענת העם והיא נבדקת באורח נס בחציו השני של פרק יז גם לאחר מות קרח.

לעומת זאת הטענה הפוליטית בדבר ההשתלטות של משה אינה נבדקת.

לסיום – נחזור למשנה באבות.

קרח אמנם טען בבסיס טענה דתית ששווה בדיקה. חטאו היה שהוא חבר והצטרף לעדה של דתן ואבירם שרצו להשיג הישגים פוליטיים. מחלוקתו היתה שלא לשם שמים בגלל שצירף לה מניעים פוליטיים של ערעור על הנהגה.

יש בכך מסר גדול וחוש נגד ערבוב מניעים פוליטיים במאבקים רוחניים!